

Katolička akcija.

Dr. Dragutin Kniewald.

Na sam Božić 1934. izdao je preuzvišeni gospodin nadbiskup zagrebački dr. Ante Bauer zajedno s preuzvišenim gospodinom nadbiskupom koadjutorom drom Alojzijem Stepincem opširnu poslanicu o načelima i sastavu KA prema direktivama Svete Stolice i našim konkretnim prilikama. Ta je poslanica objelodanjena u Službenom Vjesniku nadbiskupije zagrebačke od 8. I. 1935. G. XXII. br. 1. Ponajprije se u njoj tumači definicija KA kao sudjelovanja katoličkih svjetovnjaka u hierarhijskom apostolatu, kojemu je cilj obrana, širenje i primjena katoličkih načela na život. Zatim se ističe, kako je KA izrazito i isključivo vjerska akcija, kojoj su vječne vrednote iznad svega. U pitanjima vremena i prirode, u kojima Crkva daje i ostavlja vjernicima slobodu, KA tu slobodu poštuje i nikada je ne suzuje. To je sloboda, kojom nas je Krist oslobodio. Zato ostaje KA uvijek i u svemu potpuno izvan i iznad svake političke stranke. Gledom na duh i na organizacijske će se probleme, veli poslanica, i naša KA oslanjati na rimsku KA, ali je potrebno, da u nekim čisto organizacijskim stvarima bude prilagođena našim domaćim prilikama.

Bitno je u KA, da biskup vodi KA u svojoj biskupiji, bilo sam lično, bilo po svećenicima, kojima je taj posao povjerio. Nadležni dušobrižnik i bez posebne delegacije dužan je i ima pravo voditi kao biskupov zastupnik ustanove KA svoga područja.

Bitno je nadalje, da se KA kao takva ne sastoji od pojedinaca, nego od organizovanih jedinica, od društava i ustanova. Organizacija je KA dvojaka: osnovna i koordinatorna. Osnovne su jedinice KA društva po župama, učlanjena u svoje Saveze, koji su opet raščlanjeni u diecezanska okružja. Sve su ove osnovne jedinice, kolikogod bile raznovrsne, jednako-pravne i jednake vrijedne, svaka na svom području. Poslanica se stavlja na gladište, da KA ne uništava katoličkih organizacija, koje su postigle lijepih uspjeha u životu i radu, nego ih samo međusobno povezuje i koordinira, u složnom radu i nastojanju oko istog cilja: obnoviti sve u Kristu. Polazeći s te ishodišne tačke poslanica utvrđuje, da se u nadbiskupiji zagrebačkoj KA sastoji od društava domagojskog i križarskog tipa, počevši od djece pa do starješina, te od ostalih društava katoličkih muževa i žena, koji nisu ni domagojci ni križari. Bit će, da je statistika katoličkih društava u nadbiskupiji, koju je preuzvišeni gospodin nadbiskup-koadjutor tražio prije nego je objelodanio ovu poslanicu, pokazala, da se katolička mladež faktično organizuje jedino u društvima tipa »Domagoj« ili tipa križarskog, dok se, kako je to uostalom i razumljivo, kod muževa i žena osim spomenutih tipova nalaze još i tipovi, koji nisu ni domagojski ni križarski, nazovimo ih u neku ruku »neutralcima«. I oni su uvršteni u KA nad-

biskupije zagrebačke. Članovi svih ovih društava, što sačinjavaju KA, mogu biti samo svjetovnjaci. Društva sama mogu uzeti i svog zaštitnika, kojeg božjeg ugodnika, ali su imena stranačko-politički obilježenih ličnosti, ma kako one bile inače zaslužne, isključene.

U nastojanju, da s v e katoličke ustanove okupe u jednom radu, uvela je poslanica za naše prilike jedan novum: proširenu Katoličku Akciju. U nju spadaju, osim netom spomenute »stroge« ili »uže« KA još i sva pobožna, karitativna i katolička socijalna društva i ustanove.

Svećenik je u KA uvijek samo dušobrižnik, zastupnik biskupov, duhovnik. Svećenici dakle ne mogu biti članovi društava KA, jer su to društva katoličkih svjetovnjaka. Pa ni klerici, ni sjemeništarci, kao ni njihovi Zborovi, ne mogu biti učlanjeni u svjetovnjačke Saveze. Zborovi Duhovne Mladeži treba da proučavaju bit, načela i sastav KA uopće i kod nas i da je jednakom ljubavlju obuhvataju sve tipove katoličkih organizacija. Poslanica preporuča, da se u katoličkim uzgojnim zavodima osnuju i vode zavodskim prilikama prikladne organizacije katoličke omladine.

Posebice stavlja poslanica na srce svim jedinicama i članovima KA ljubav i slogu, a onda saziva za Josipovo 1935. prvi sastanak proširenog Vijeća KA nadbiskupije zagrebačke. Pri kraju se nalaze nova pravila KA za nadbiskupiju zagrebačku. Pregledavajući ih mogao sam ustanoviti, da su uglavnom nadahnuta novim pravilima KA rimske. Pojediniosti (n. pr. u čl. 4)) slične su ustanovama KA u Francuskoj. KA nadbiskupije zagrebačke posvećena je prema čl. 2. presvetom Srcu Isusovu, a stoji pod zaštitom B. Dj. od Uznesenja, sv. Franje Asiškoga i bl. Marka Križevčanina. U organizacijskom je pogledu važno spomenuti, da je dosljedno provedeno načelo, da svaku osnovnu i koordinaturnu jedinicu KA (stroge) vodi odsad p r e d s j e d n i š t v o, koje se sastoji od duhovnika i od pretsjednika. Do 3. III. 1935. trebalo je u svim župama osnovati župsko vijeće KA. Glede osnovnih Saveza, što ih sačinjavaju istovrsna društva u svim biskupijama, kao i glede vrhovne koordinatorne središnjice KA odlučit će episkopat naknadno shodna.

Na sastanku proširenog vijeća nadbiskupije zagrebačke, dne 19. ožujka 1935., dao je preuzvišeni gospodin nadbiskup-koadjutor programatsku izjavu za rad KA u nadbiskupiji zagrebačkoj do listopada o. g. To je u prvom redu vjerska pouka samih članova, ali i ostalih vjernika, zatim karitas i katolička štampa. Preuzvišeni je gospodin navijestio bližu saradnju društva sv. Jeronima s KA. Imenovao je dva tajnika-referenta, vlč. g. Pavla Jesiha i prof. Oršanića, koji će prema njegovim uputama prethodno voditi poslove pretsjedništva KA za nadbiskupiju. Do daljnjega će, koliko se moglo razabrati, sam preuzvišeni gospodin lično vršiti i funkciju duhovnika i pretsjednika diecezanskog Vijeća KA u nadbiskupiji zagrebačkoj. Da ne bude nikakve sumnje, proglasio je da ra-

spušta dosadašnji diecezanski KNS u Zagrebu, a sva se njegova imovina ima predati novom Vijeću KA nadbiskupije zagrebačke.

Svojom je preciznošću, odmjerenošću, prikladnom primjenom na naše domaće prilike, i jasnoćom ova poslanica, zajedno s govorom preuzvišenog nadbiskupa-koadjutora na Josipovo o. g. kamen temeljac nove, ljepše i snažne budućnosti KA kod nas. Ovo je doista osnovica, koja može združiti sva nastojanja i sve ljudske dobre volje. Treba zaboraviti sve, što je bilo prije i u ovim teškim vremenima, u kojima živimo — a čini se, da još i težima idemo ususret — ovu poslanicu uzeti za ishodište svih nastojanja. Kod iskrenog ovog pregnuća ne će biti teško da doskora, premda u različitim organizacijama, kako one odgovaraju različitim sklonostima pojedinaca, svi katolici i čitava KA budu cor unum et anima una. Faxit Deus! A je dan će gore, kako se nadamo, u nebeskim visinama, biti radostan sa svojih napora i žrtava, koje su bile vrijedne ovog uspjeha: dr. Ivan Merz.

Od kolike je važnosti Božićna poslanica zagrebačkih nadbiskupa vidi se po tomu, što je ona povodom, da mnogi drugi biskupi u svojim korizmenim poslanicama nakon odulje stanke ponovno prihvaćaju misao KA i preporučuju je svećenstvu i vjernicima.

U prvom redu nadbiskup vrhbosanski dr. Ivan Ev. Šarić. On je čitavu svoju korizmenu poslanicu namijenio duhu i organizaciji KA u svojoj nadbiskupiji. On ponovno i ponovno ukazuje, kako je današnjem svetom Ocu draga KA, koja nije drugo nego učestvovanje svjetovnjaka u apostolskom radu Crkve. KA je organizovan zajednički rad, rad sa sjedinjenim silama: ne na jednu stranu apostolat svećenički, a na drugu svjetovnjački, nego zajedno, jednim putem, pod vodstvom biskupa. Katolička je akcija bitno vjerska, ona nije nikakav pokret s nekim političkim ciljevima. Posebne su dužnosti KA ponajprije — njega vlastitog vjerskog života, zatim u svaku kuću jedne katoličke novine, posebice »katolički Tjednik«, onda briga oko unapređenja nesamo ličnog, nego i obiteljskog i javnog ćudorednog života, te briga oko očuvanja čiste i pobožne katoličke mladeži. Nadbiskup je vrhbosanski oduvijek smatrao KA potrebom i zadaćom današnjice. On je mnogim svojim dosadašnjim pobudama dodao evo i ovu žarku korizmenu poslanicu o KA s dodatkom, da se na osnovu ove njegove poslanice, koja treba biti pročitana u svim crkvama njegove nadbiskupije, imade u korizmi reći još jedna pučka propovijed o duhu i zadatku KA.

Ovoj svojoj lijepoj poslanici dodade nadbiskup Šarić i pravilnik KA u nadbiskupiji vrhbosanskoj. Ta se pravila, kako to veli sam nadbiskup na kraju, iza čl. 22, uglavnom podudaraju s pravilima KA u nadbiskupiji zagrebačkoj, jer to traži naše katoličko jedinstvo. Ispoređujući ova pravila sa zagrebačkim, našao sam, da su izmjene tako neznatne, a ujedno gotovo i lokalno potrebite, te se skoro i ne bi mogle smatrati izmjenama. Dok je u Zagrebu zaštitnik KA »domaći sin«, bl. Marko Križevčanin, u Sarajevu je zaštitnik KA — uz ostale, kako je to u Zagrebu — sv. Ivan Evangelista. To kao

da povezuje sadašnju KA s minulim slavnim danima prvih početaka KA kod nas. Geslo je KA u nadbiskupiji vrhobosanskoj Spasiteljeva riječ: *Volo accendantur!*«, molitva *»Actiones nostras«*, a organ KA *»Katolički Tjednik«*, na koji se imadu pretplatiti sve osnovne jedinice KA u nadbiskupiji. I to su sve promjene, zapravo dodaci, potrebiti u vrhobosanskoj nadbiskupiji. Došavši detaljnim proučavanjem do tog rezultata moram reći, da sam bio nemalo dirnut, jer nam evo naši biskupi, i to upravo oni, koji su od početka stajali u prvom redu papine KA, prednjače svojim nastojanjem oko jedinstva i sloge. Taj put doista opravdava nadu u uspjeh i onaj katolički optimizam, o kome s toliko zanosa govori preuzvišeni metropolita vrhobosanski.

U ovom društvu razumije se da nije mogao izostati biskup krčki dr. Josip Srebrnić. Poput svih je njegovih poslanica i ova poslanica za korizmu 1935. dobro promišljeni snažni zahvat u život. Nije ona doduše isključivo namijenjena Katoličkoj Akciji, nego je upravljena »euharistijskoj generaciji povodom II. općeg euharistijskog kongresa u Ljubljani 1935.« Biskup vidi u euharistijskom pokretu spas nesamo svakog pojedinca, nego i čitavog današnjeg društva. Euharistijski je pokret započeo s euharistijskim kongresima tamo prije pedesetak godina. Ali današnji euharistijski pokret ima svoj izvor u Papi Piju X. Ove godine slavimo 30-godišnjicu njegova dekreta, koji je potpuno otvorio vrata čestoj svetoj pričesti, te 25-godišnjicu dekreta, koji je Isusu povratio djecu u prvoj svetoj pričesti s navršenom sedmom godinom života. Biskup skreće posebnu pažnju euharistijskom odgoju djece i omladine, nesamo pojedinačno, nego i u obitelji i zavodima i društvima. Mi smo katolici, veli, pa je nama mjesto u društvima, koja su osnovana na vjerskim temeljima, na presvetoj euharistiji. I čisto sportska i slična udruženja za našu katoličku omladinu treba da su prožeta euharistijskim duhom. Katolička udruženja valja da o Uskrsu i o svojim posebnim blagdanima idu zajednički svetoj pričesti. U istoj mjeri, u kojoj će nastupati i širiti se nova euharistijska generacija, širiti će se u društvu ljudskom i jedinstvo i ljubav, pa će se doprinositi i žrtve, da svi narodi budu jedno stado i jedan pastir. To je smisao i cilj istinski shvaćene KA i stoga biskup krčki i na početku i pod kraj i tokom svoje poslanice mnogo govori o KA, koje je apostolat najuže povezan s euharistijom, a ova opet i nije drugo nego žrtva. Tim povodom valja istaći jednu vrlo zanimljivu koincidenciju. Pijo X. jest osnivač modernog euharistijskog pokreta. On je osnivač — ili, recimo, legalizator — modernog liturgijskog pokreta ili liturgijske obnove. On je osnivač i moderne KA: što je on učinio za Italiju i druge neke krajeve, to je Pijo XI. sastavno proširio na cijeli katolički svijet. Slično su u dru Ivanu Merzu euharistija, liturgijska obnova i KA stopile se u jednu skladnu cjelinu. Je li to slučajno? Nije. Jer euharistija je u jednu ruku liturgija, u drugu ruku, u praktičnom životu i žrtva i apostolat, dakle euharistija je srž Katoličke Akcije. Ono dakle, što nam se kod Pija X. kod našega dra

Merza činilo samo slučajno, fragmentarno povezanim, spada po svojoj biti zajedno. To je tako lijepo izvedeno upravo u korizmenoj poslanici biskupa krčkog.

I biskup šibenski, dr. fra Jerolim Mileta, gleda u svojoj korizmenoj poslanici 1935. na Katoličku Akciju i katoličku štampu kao na dva najsavremenija sredstva u nastojanju da se skrši vjerski nehaj, koji je sve više počeo preotimati maha i u onim krajevima naše domovine, koji su dosad bili pošteđeni od te kuge, te da se ljude opet zagrije za vjeru.

Možemo smatrati znakom vremena, što je »Život« u svom broju za siječanj 1935. donio vrlo opsežan članak: »U znaku Katoličke Akcije«, iz pera P. Poglajena D. I. Pisac najprije razlikuje bitno i nebitno u KA. Bitnim smatra: 1) sudioništvo organizovanih svjetovnjaka, 2) pod vodstvom hierarhije i 3) u apostolatu Crkve. Apostolat KA je, veli, apostolat Crkve, njegov je dakle cilj svrhu-naravni. Iz toga slijede uglavnom dva praktična zaključka: KA je nepolitička, pa ne može da preuzme ni odgovornosti za čisto socijalno-ekonomske organizacije. Jednu i drugu vlastitost vrlo dobro tumači i time se »Život« odrekao one koncepcije KA, koja je u službi Katoličkog Pokreta, kako je to svojevremeno bio izveo u »Životu« mag. Ferenčić. Vrlo su dobre zaključne opaske pod naslovom: »Jedinstvo ili unifikacija?«. Tu pisac zastupa gledište, da ne treba kopirati KA u Italiji, nego preuzeti njezin duh, što se razvija pod izravnom upravom samog svetog Oca. I onda da ne treba unificirati, nego koordinirati, sjediniti. Sve to osniva na izričitim izjavama svetog Oca. Moram istaći solidnost ovog članka, koji ona pitanja, što ih obraduje, uglavnom i potpuno uvjerljivo rješava. S jednim izuzetkom. To je pitanje, što ga je pisac nabacio u podnaslovu: »Katolička Akcija i redovi«. On pita: »Što je s problemom redova? I čemu uopće govoriti o tom »problemu«? Ni mi ne znamo čemu, jer ga... u papinskim dokumentima nigdje ne nadosmo. No jer je »problem« postavljen, nastojat ćemo da ga ukratko ali svestrano osvjetlimo«. I onda pisac dokazuje vrlo opširnim načinom, da redovnici ne mogu doduše biti članovima KA — kao što to nemogu biti ni svjetovni svećenici — jer se KA sastoji od svjetovnjaka kao svojih članova. Ali zato ipak može i redovnik biti duhovnikom KA. I to je sasvim tačno. Tačno je i ono, što pisac temeljito razlaže o odgovornosti redovnikaduhovnika KA naprama mjesnom biskupu i svom redovničkom starijini. — Ali ipak time nije nikako riješen onaj »problem«, koji je pisac htio riješiti. Jer to uopće i nije bio problem redovnika, nego, kako on sam izrijeком kaže, problem redova. Taj se problem sastoji u tomu, da je nabačeno bilo pitanje, da li mogu u sklop KA ući organizacije, što ih vodi i osniva redovnička družba kao takva, ili takve, što ih neka redovnička družba smatra u neku ruku svojom svojinom ili svojim specijalitetom. Koliko je meni poznato, taj se problem u nas nabacio bio u dva maha zadnju godinu

dana, jednom u zagrebačkom Katoličkom Listu, a drugi put u saraevskoj Vrhbosni. Koliko sam shvatio oba ova puta nije se radilo o tomu, da redovnici ne bi smjeli biti duhovnici KA i njenih jedinica ili središnjica. To bi bio potpuni nesmisao, kako je to vrlo dobro dokazao P. Poglajen. Ali nabačen je bio problem redova, organizacija, što ih vode redovi. I tu je i Katolički List i Vrhbosna, premda inače ne baš istih gledišta na KA, odgovorila da to nije prikladno. Pa i ja lično držim, da to nikako ne bi bilo prikladno. P. Poglajenu je izmakla ova fina distinkcija, pa je onda i u njegovu čitavom dokazivanju upleten »qui pro quo«. On pravilno postavlja problem redova (str. 21.), ali samih pet redaka iza toga prelazi na rješavanje problema redovnika u KA, problema, što ga nije nitko postavio i što ga i ne smije postavljati, kako je to P. Poglajen vrlo savjesno dokazao. Šteta, na kraju, što se u tom lijepom članku sasvim mimoilazi dr. Ivan Merz, koji je već pred desetak godina, upravo u »Životu«, a i drugdje, zastupao ova ista načela.

Sveti Toma i Bezgrješno Začeće.

O. Petar Grabić.

1. Akademija senjskih bogoslova u čast sv. Tome.

Pohvalno je, što su senjski bogoslovi priredili Andeoskom Naučitelju sv. Tomi svečanu akademiju, jer je to u potpunom skladu sa svetošću i naukom velikoga Akvinca, koga je sv. Crkva proglasila zaštitnikom katoličkih filozofskih i teoloških škola. Katolički dnevnik u Zagrebu »Hrvatska Straža« donijela je dopis o uspjehu akademije dne 12. III. 1935., koji mi se učinio vrlo sumnjiv.

U dopisu se kaže, da se sv. Toma može smatrati pretečom dogme Bezgrješnog Začea. Odmah na početku predavač Josip Šojat potcrtava, da se andeoski Naučitelj već na početku svoga rada jasno odredio za ovu nauku, kad je lapidarno kazao: »Bl. je Djevica bila slobodna od istočnoga kao i od aktuelnoga grijeha«. Nesamo da tu nauku nije nikada opovrgnuo, već da ju je, naglasivši je toliko puta za svoga života, na kraju svoga rada, baš malo pred smrt (1273), ovim riječima potvrdio: »Nec originale nec mortale, nec veniale peccatum incurrit'.

Osvrnuo sam se na dopis senjskih bogoslova, jer se u našu katoličku javnost turaju neispravna, jednostrana i kriva mišljenja, koja ni nama kao katolicima ni katoličkoj nauci, a ni sv. Tomi, velikom Andeoskom Naučitelju, ne trebaju; a da kome i trebaju, barem se mi katolici moramo držati pravila: Amicus Plato, amicus Cicero, sed magis amica veritas!

Imao sam prigodu svršiti teologiju i to posebno dogmatiku u Rimu i predavati je za koja tri quinquenija i dulje u Makarskoj na